

scholan i Philadelphia (ibid., Årg. 5, 1759—60, D. 2, s. 334—341). — Prädiko-ämbetet, som et förmanings ämbete, at Guds nåd ej fåfängt anammas. Sthm 1760. 4:o 32 s. (Prästmötespredikan i Västerås 1760.) [Följdskrifter: Jämförelse imellan en swensk prestmöts-prädikan och en af bisk. Herslebs prädikningar på danska (undert. N. N.; Den nya sw. Mercurius, 1761, s. 225—230). — Påminnelse wid Jämförelsen imellan en prestmöts-prädikan på swenska och en dansk prädikan (undert. Sincerus; ibid., 1761, s. 420—426).] — 'Bref om Doddridges Sanna gudagtighet' (Den sw. Mercurius, Årg. 6, 1760—61, s. 611—622; med anl. av S. J. Alnanders recension av samma arbete ibid., s. 374—384). [Följdskrifter: Svar av Alnander (ibid., s. 662—670). — Hr. prosten Acrelii Replik på hr. mag. Alnanders försvarsskrift, angående skilnaden imellan den ängelska och lutherska kyrkan til deras hufwudsakeliga lärosatser (Den nya sw. Mercurius, 1761, s. 136—141).] — Dryckenskap et osckickeligit wäsende i christenheten. Sthm 1766. 4:o 24 s. (Predikan 2:a sönd. e. trettondagen 1766 i Fellingsbro kyrka.) — Swordom en förskräckelig synd ibland de christna. Sthm 1766. 4:o 28 s. (Predikan 3:e sönd. i fastan 1766 i Fellingsbro kyrka.) — En afsomnad herdemans qwarlemnade rest till sin hjord; uti en christelig lik-prädikan öfwer doct. Gustaf Herdman, kyrkoherde i Glanshammar och Ringkarleby församlingar, samt probst..., d. 14 maji år 1767. Örebro 1767. 4:o 80 s. + portr.

Källor: Brev till J. Kr. Stricker, KB; A. Garfvé, Fellingsbro sockens historia (1904); O. Norberg, Sv. kyrkans mission vid Delaware i Nord-Amerika (1893); J. F. Muncktell, Westerås stifts herdaminne, 2 (1844).

B. BOËTHIUS.

Adalvard den äldre, tysk missionsbiskop i Sverige (Skara), var enligt Adam av Bremen (III, 14) dekan vid domkapitlet i Bremen, då han av ärkebiskop Adalbert (1045—72) vigdes till svenskarnas biskop och i spetsen för en beskickning sändes till konung Emund Gammal. Beskickningen fick en ogynnsam utgång: på grund av inflytande från Emunds hovbiskop Asmund, som ej ville underkasta sig den bremiska ärkestolen, blevo sändebuden bortvisade. På hemvägen blevo de emellertid väl omhändertagna av konungens frände Stenkil samt drottning Gunhild, den danske konungen Sven Estridssons fränskilda gemål, som levde på sina gods i Sverige. Senare ångrade sig svenskarna på grund av en svår missväxt, skickade sändebud till Bremen och hämtade A. tillbaka till Sverige. Detta skall enligt Adam (III,15) ha inträffat vid den tid, då Emund Gammal dog och Stenkil blev konung. Närmare datering är ej möjlig; missväxten kan dateras till 1056, men en dekan Adalvard har underskrivit en urkund i Bremen ännu 1060.

A:s verksamhetsområde var båda Götalandskapen; även Värmland säges han ha vunnit för kristendomen. Hans biskopsäte var Skara. Adam berömmar honom mycket för hans kristna nit: »han säges genom sitt heliga liv och sin goda lära ha dragit en stor mängd hedningar till den kristna tron» (IV,23). Han gjorde ock underverk: när barbarerna i sin nöd begärde det, lät han regn strömma ned och vädret sedan på nytt bliva klart. På

inbjudan av konung Harald Hårdråde besökte han även honom i Norge och blev återsänd med så rika gåvor, att han därmed kunde lösköpa 300 fångar. Enligt en notis i den till Västgötalagen hörande biskopslängden — där, säkerligen med orätt, förd till Adalvard den yngre — lät han lägga grunden till Skara domkyrka, »Sancta-Maria-kyrkan». Adam vet, att han dog i Götaland; den omtalade notisen säger, att han vilar »i Guds frid och helge mäns» i den kyrka, han grundat. En miniatyrkalk från hans grav med inskriften »Adalwardus peccator» har där senare återfunnits. Hans död inträffade senast 1066 eller 1067.

Källor: *Scriptores rerum Svecicarum*, III: 1 (Ex Adami gestis Hamma-burgensis ecclesiae pontificum); N. Beckman, *Ur vår äldsta bok* (1912); H. Reuter Dahl, *Sw. kyrkans historia*, I (1838).

K. B. WESTMAN.

Adalvard den yngre, tysk missionsbiskop i Sverige (Sigtuna, Skara). Tillhörde domkapitlet i Bremen; vigdes till biskop och sändes till Sverige av ärkebiskop Adalbert under Stenkils regeringstid (Adam IV,28). Anledningen härtill uppgives av Adam hava varit en underbar händelse, varigenom en av prästerna vid hednatemplet i Uppsala fått sin syn och blivit vunnin för kristendomen. Till A:s biskopssäte bestämdes därför Sigtuna. På resan dit fann han sin namne Adalvard den äldre sjuk i Västergötland och var där närvarande vid hans död och begravning. Han besökte även på resan Birka, som då var förstört och öde, så att icke ens ärkebiskop Unnis grav stod att finna.

Anländ till sin bestämmelseort, säges han (IV,29) ha verkat där och i omnejden med stor iver och framgång. Vid sin första mässa i Sigtuna berättas han ha fått i offergåvor ända till 70 mark silver. Därefter överenskom han med biskop Eginio i Skåne, att de tillsammans skulle besöka det stora Uppsalatemplet, »huvudorten för barbarernas vidskepelse». De ville gärna underkasta sig vilken tortyr som helst, blott de kunde få detta tempel rivet eller ännu hellre bränt. Skedde detta, menade de, så skulle hela folkets omvändelse följa därpå. Men då folket började mumla om planen, avstyrde Stenkil den genom att föreställa missionärerna, att den endast skulle leda till deras död, hans egen avsättning och ett allmänt återfall till hedendomen. A. måste därefter förlägga sin verksamhet till Götalandskapen; marken var i Svealand ännu för hårdarbetad. Han övertog då Skarastiftet, som var vakant efter hans namne. Men detta betraktades av ärkebiskop Adalbert såom kanoniskt oriktigt, då han var biskopsvigd för Sigtuna; han blev